

Kauppan näkymät 2022–2024

Jaana Kurjenoja

Pääekonomisti

3.8.2022

Sisällys

Liikevaihdon kehitys kaupassa	3
Työllisyyden kehitys kaupassa	13
Kuluttajien odotukset lähitulevaisuudesta	25
Vähittäiskaupan liikevaihto ja työllisyys 2022–2024	29

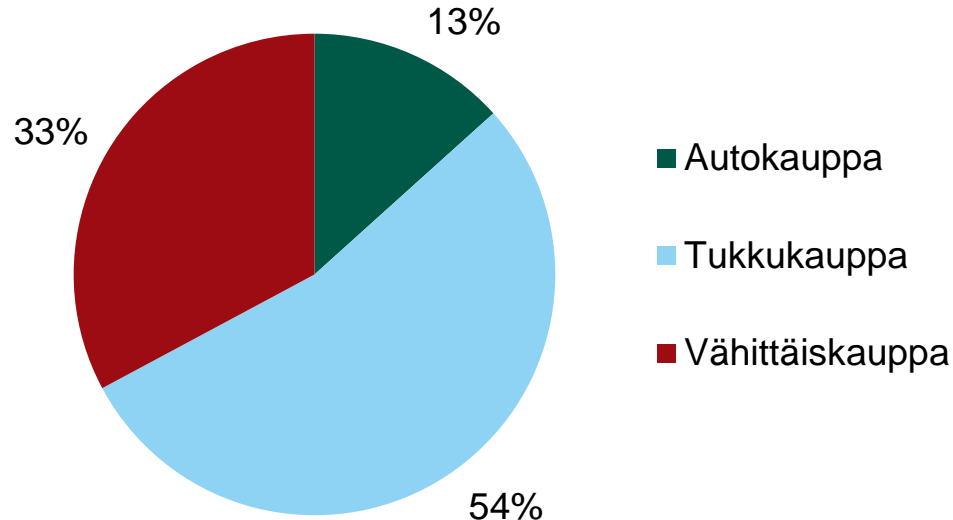

Liikevaihdon kehitys kaupassa

Kaupan myynti 2021

Liikevaihto 2021 yht. 138 mrd. euroa (ei sisällä arvonlisäveroa)

Huom! Luvut pyöristetty lähimpään kokonaislukuun

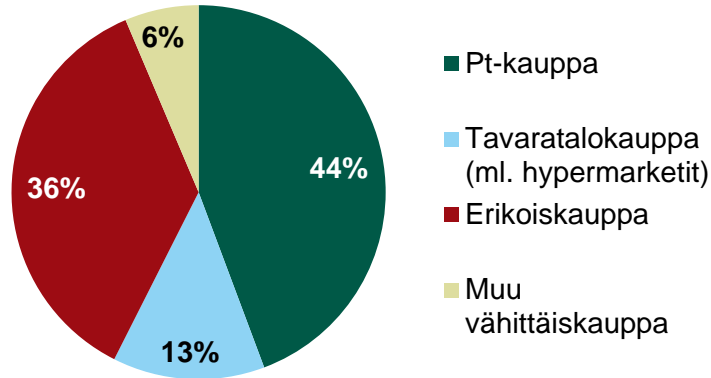

Vähittäis- ja tukkukaupan liikevaihdon jakautuminen

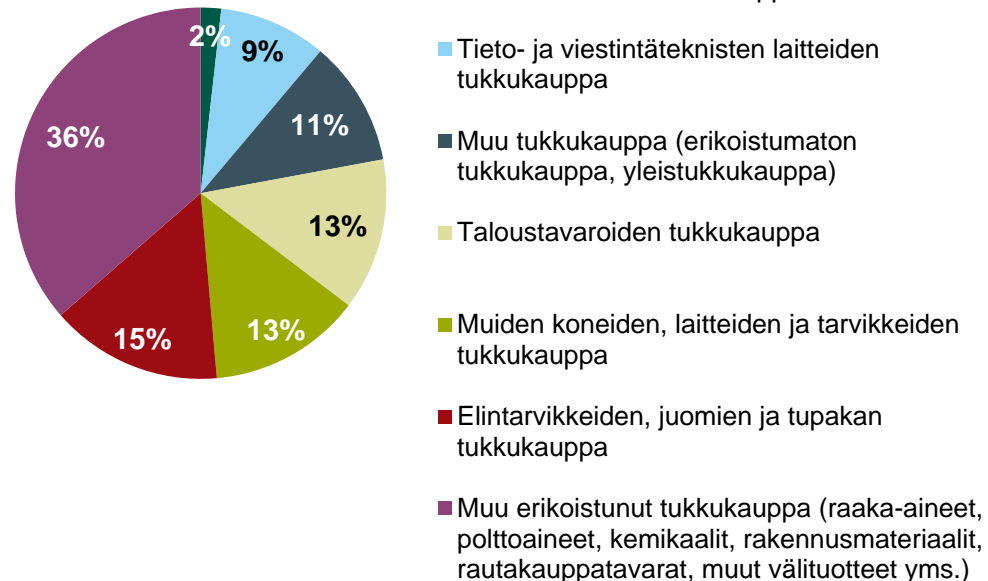
Ei sisällä arvonlisäveroa, ei sisällä autokauppaa

Huom! Pyöristetyt prosenttiluvut eivät välttämättä summaudu 100:aan

Vähittäiskaupan liikevaihto 2021
yht. 43,6 mrd. euroa

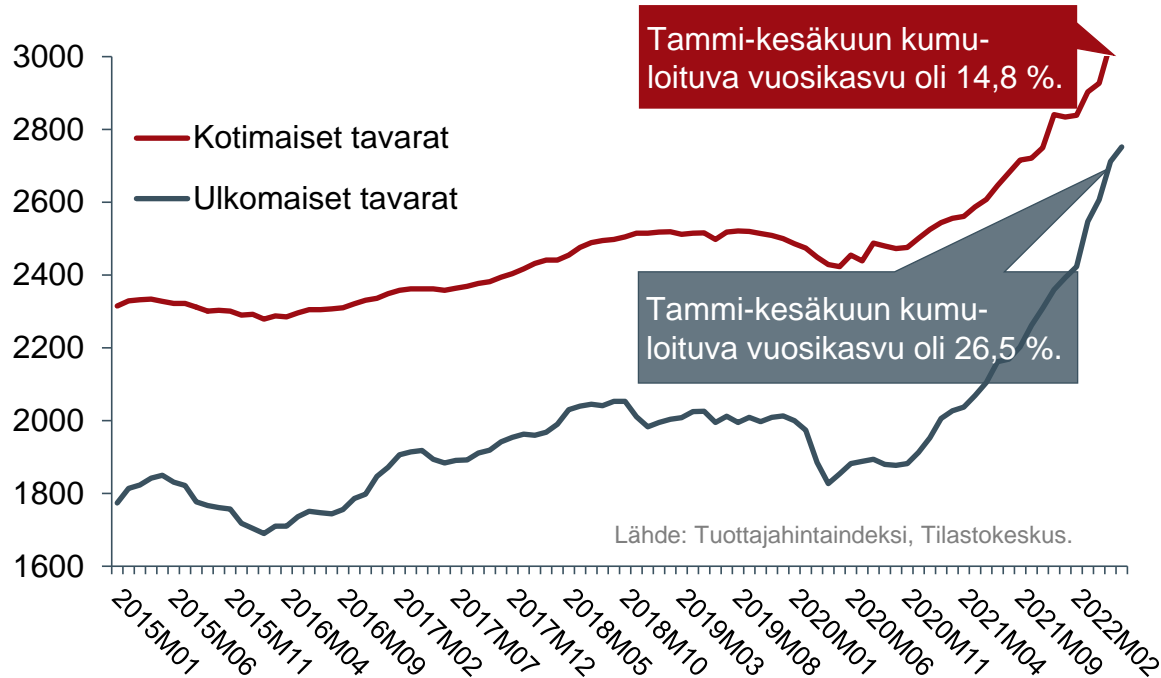

Tukkukaupan liikevaihto 2021
Yht. 75,5 mrd. euroa

Kotimaisten ja ulkomaisten tavaroiden tukkuhinnat

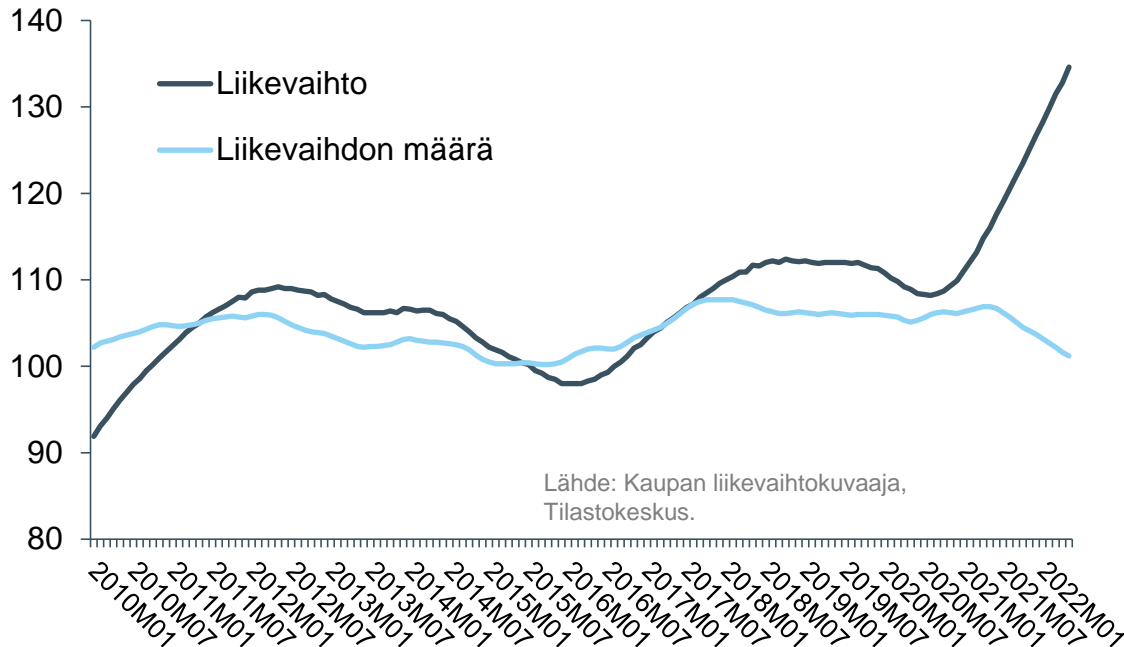
Tukkuhintaindeksi 1949 = 100, viimeinen havainto kesäkuu 2022

Tukkuhintojen vuosikasvu tammi-kesäkuussa oli 18,5 %. Mm. elintarvikkeiden tukkuhinnat nousivat vajaat 16 % ja energian 53 %.

Tukkukaupan liikevaihdon ja määräindeksin trendit

Indeksit kuukausitasolla, 2015 = 100, viimeinen havainto toukokuu 2022

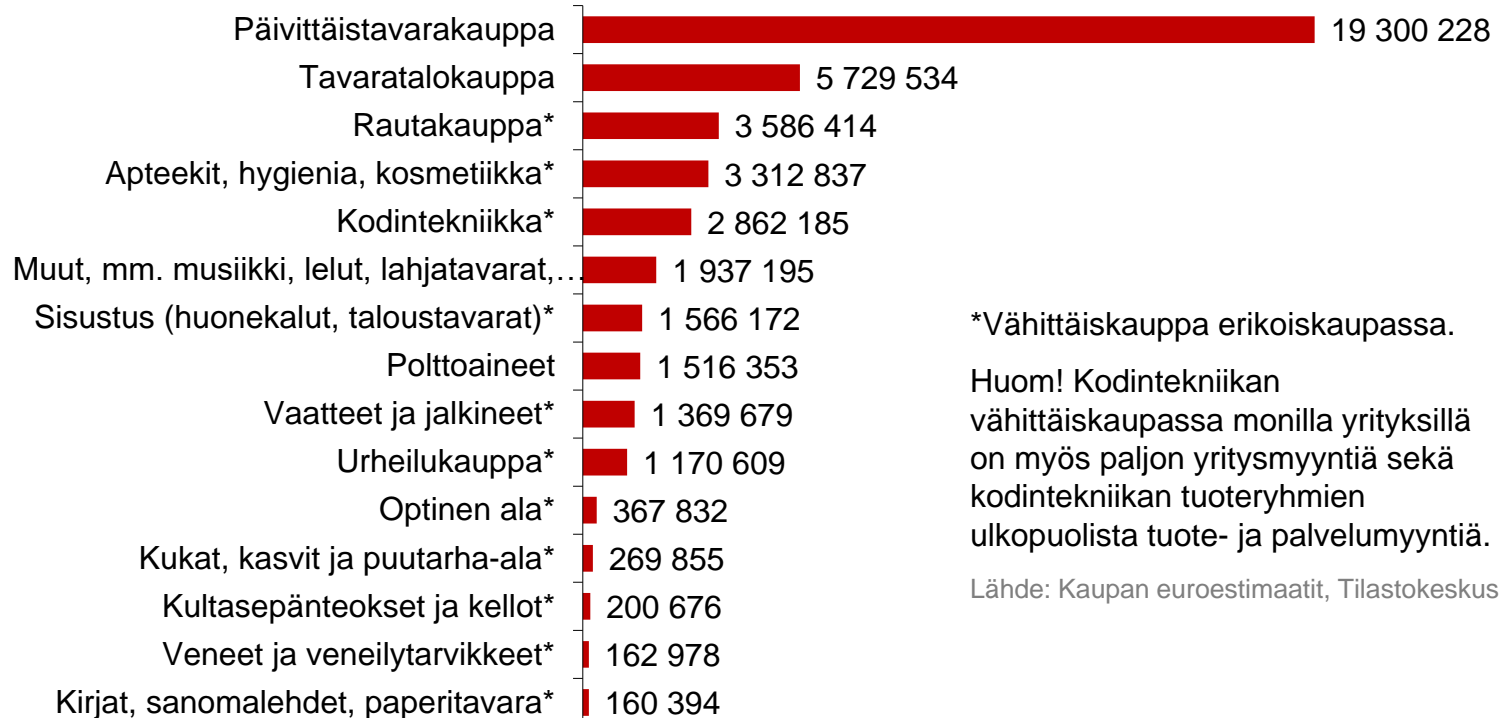

Tukkukaupan liikevaihdon trendi on noussut nopeasti tukkuhintojen nousun myötä.

Tukkuhintojen nousu nostaa myös vähittäiskaupan kustannuksia ja hintoja.

Vähittäiskaupan liikevaihto aloittain 2021

Liikevaihto 2021 1000 euroa, yht. 43,6 mrd. euroa (ei sisällä arvonlisäveroa)

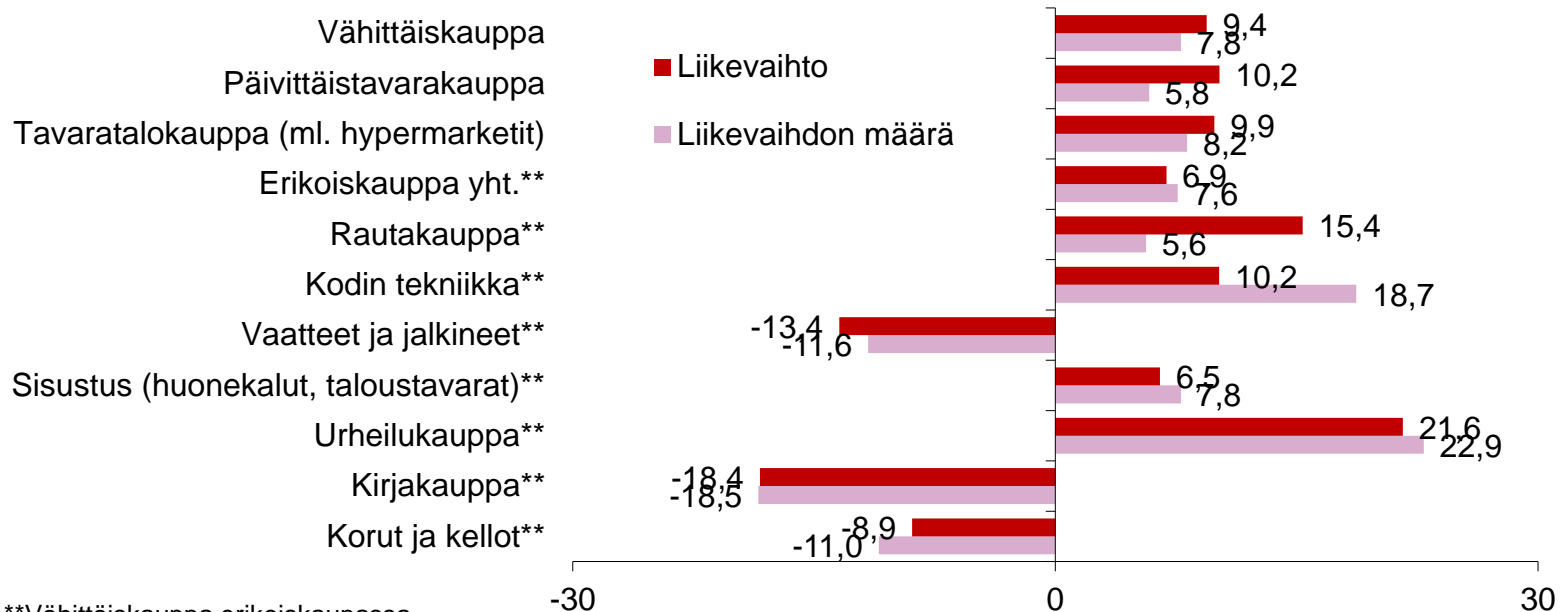
*Vähittäiskauppa erikoiskaupassa.

Huom! Kodintekniikan vähittäiskaupassa monilla yrityksillä on myös paljon yritysmyyntiä sekä kodintekniikan tuoteryhmien ulkopuolista tuote- ja palvelumyyntiä.

Lähde: Kaupan euroestimaatit, Tilastokeskus.

Pandemia sekä auttoi että kuritti vähittäiskauppaa

Liikevaihdon 2021 arvo ja määrä verrattuna vuoteen 2019, %

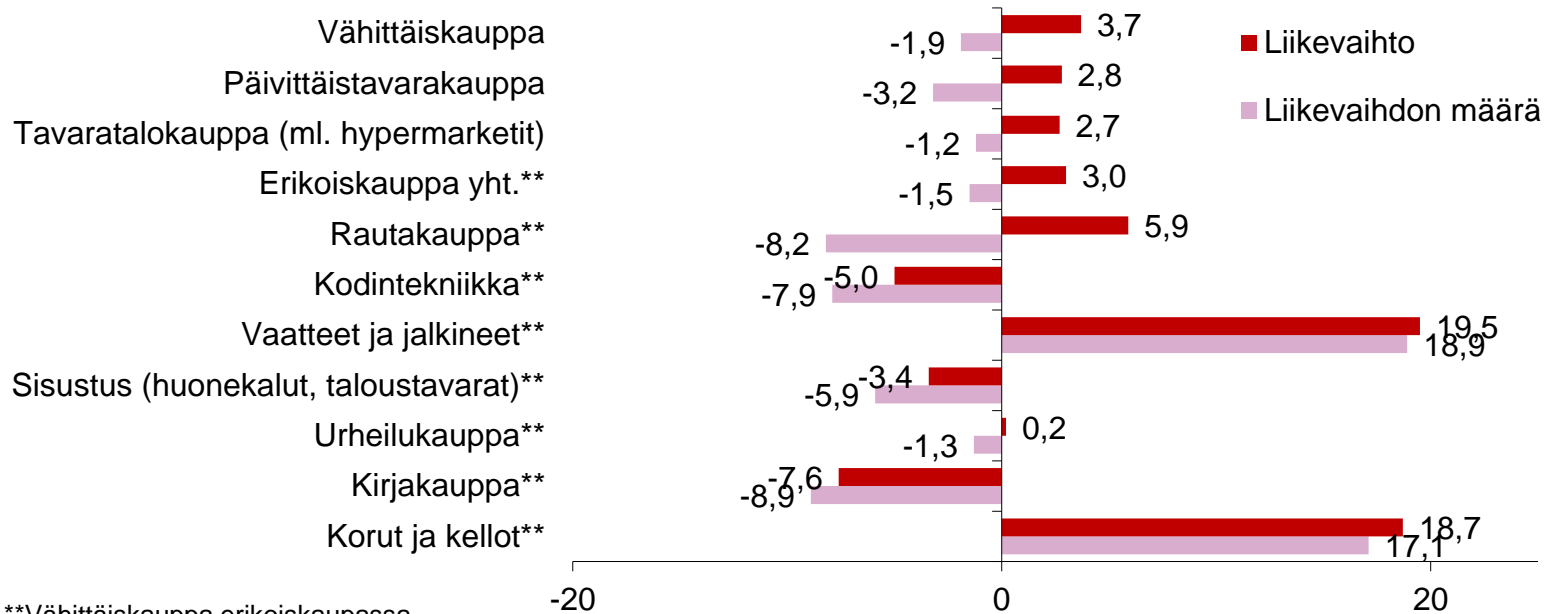

**Vähittäiskauppa erikois kaupassa.

Lähde: Kaupan liikevaihtokuvaaja, Tilastokeskus.

Vähittäiskaupan liikevaihdon kasvu nojaa nyt pelkästään kustannusten ja hintojen nousuun

Liikevaihdon arvon ja määrän kumuloituva vuosimuutos, tammi-toukokuu 2021–2022, %

**Vähittäiskauppa erikois kaupassa.

Lähde: Kaupan liikevaihtokuvaaja, Tilastokeskus.

Hintojen nousu näkyy vähittäiskaupan myynissä

- Koko vähittäiskaupan euromääräisen liikevaihdon kumulatiivinen vuosimuutos oli tammi-toukokuussa 3,7 prosenttia ja liikevaihdon määrän* -1,9 prosenttia. Ennakkotietojen mukaan euromääräisen liikevaihdon tammi-kesäkuun kumulatiivinen vuosimuutos oli 3,9 prosenttia ja liikevaihdon määrän -2,6 prosenttia.
 - Hintojen nousun vaikutus alkoi näkyä jo viime vuoden viimeisellä neljänneksellä, jolloin liikevaihto kasvoi pelkästään hintojen nousun vuoksi eikä liikevaihdon määrä kasvanut lainkaan.
- Vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla hintojen nousun vaikutus on näkynyt varsinkin päivittäistavarakaupassa ja erikoiskaupan suurista aloista ennen kaikkea rautakaupassa.
 - Ruoan hintojen nousu nopeutuu jälkimmäisellä vuosipuoliskolla ja ensi vuoden alussa. Hintojen nousua kompensoi se, että kotitalouksien kulutus painottuu halvempiin tuotteisiin.
 - Muotikaupassa hinnat eivät ole vielä juurikaan nousseet, mutta vaatetuksen hintojen nousun ennakoidaan kiihtyvän syksyllä ja loppuvuodesta.

* Hintavaihteluista puhdistettu liikevaihto.

Tukkukaupan liikevaihdon kasvu johtui hintojen noususta

- Tukkukaupan euromääräisen liikevaihdon kumulatiivinen vuosimuutos oli tammi-toukokuussa 16,1 prosenttia ja liikevaihdon määrän* -4,5 prosenttia.
- Ulkomaisten tavaroiden tukkuhinnat kasvoivat ensimmäisellä vuosipuoliskolla 26,5 prosenttia ja energian 53 prosenttia viime vuoteen verrattuna.
 - Saatavuus- ja logistiikkaongelmien sekä raaka-aineiden ja energian hintojen vaikutukset näkyvät nyt täydellä painolla tukkuhinnoissa ja alkavat heijastua loppuvuotta kohti laajasti myös kaupan ja palveluiden kuluttajahintoihin.

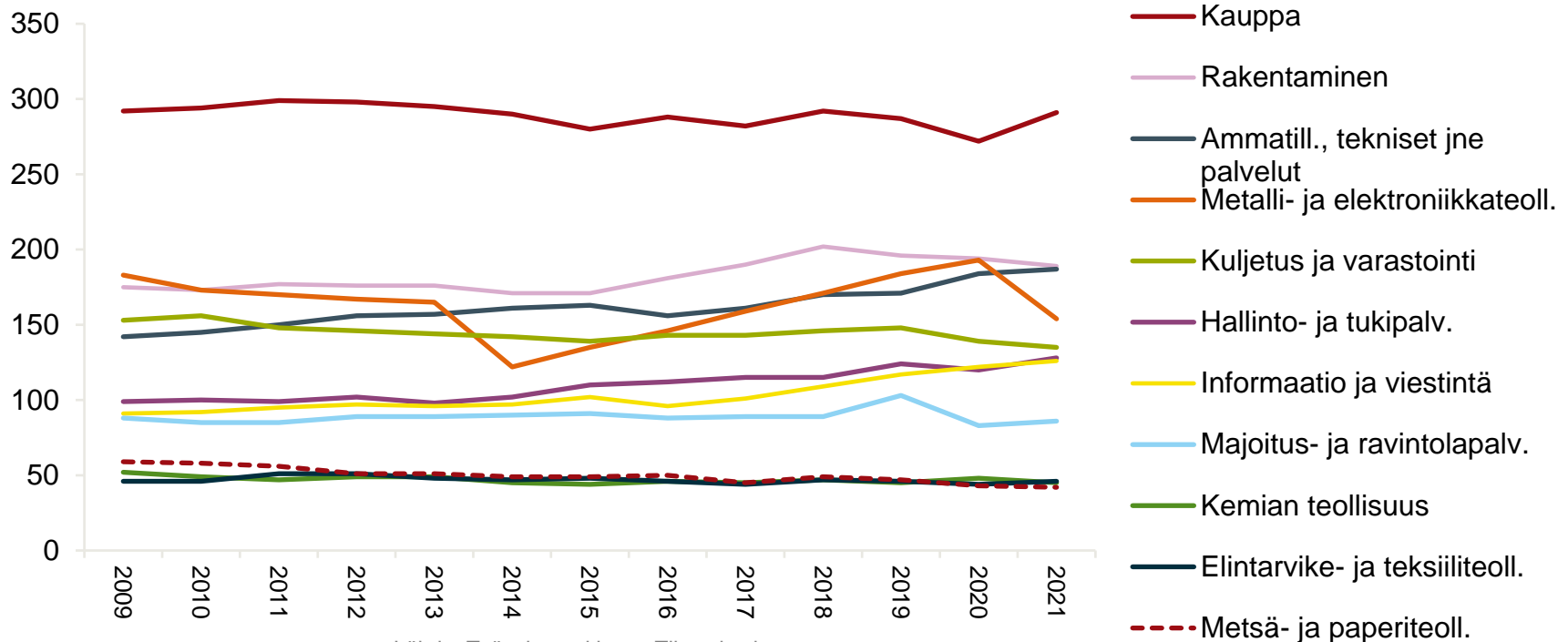
* Hintavaihteluista puhdistettu liikevaihto.

Työllisyyden kehitys kaupassa

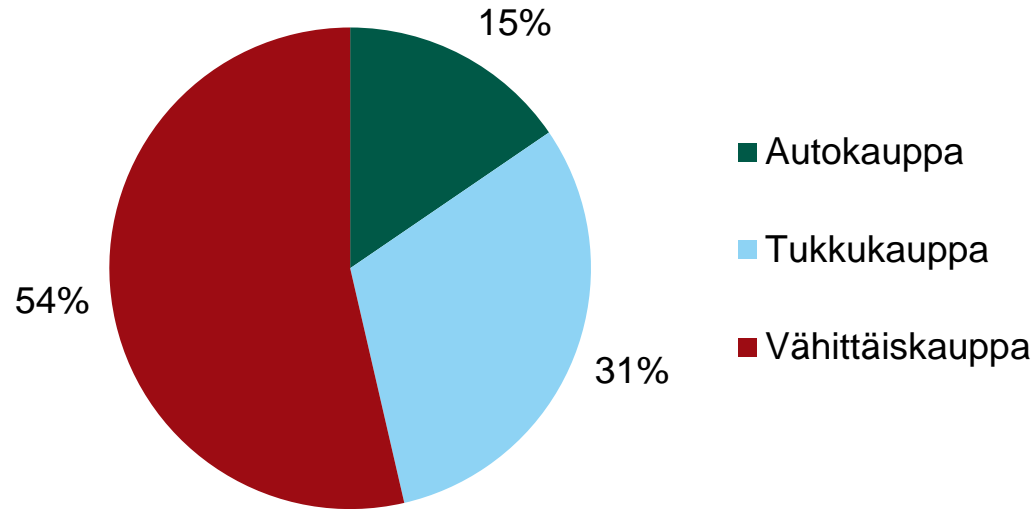
Kauppa on elinkeinoelämän suurin työllistäjä

1 000 henkilöä

Kaupan työlliset 2021

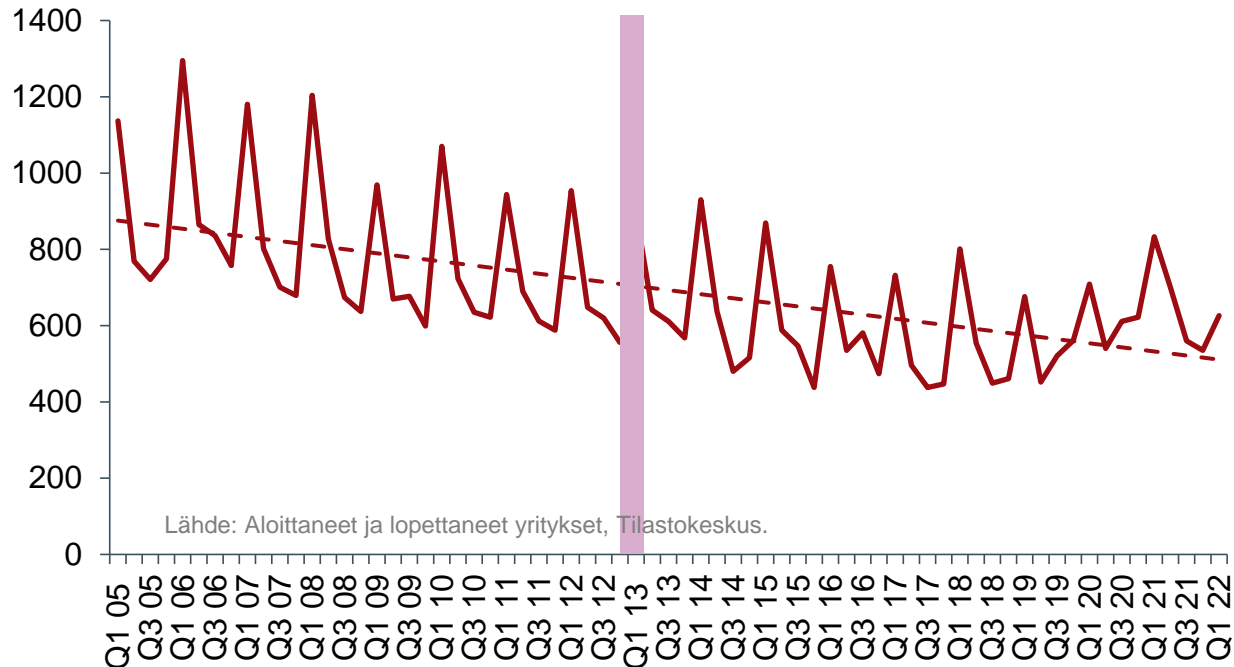
Yhteensä 291 000 työllistä

Lähde: Työvoimatutkimus, Tilastokeskus.

Alkuvuodesta vähittäiskaupan yrityksiä perustettiin vähiten verrattuna vastaavaan aikaan 2000-luvulla

Aloittaneet vähittäiskaupan yritykset vuosineljänneksittäin, Q1 2022

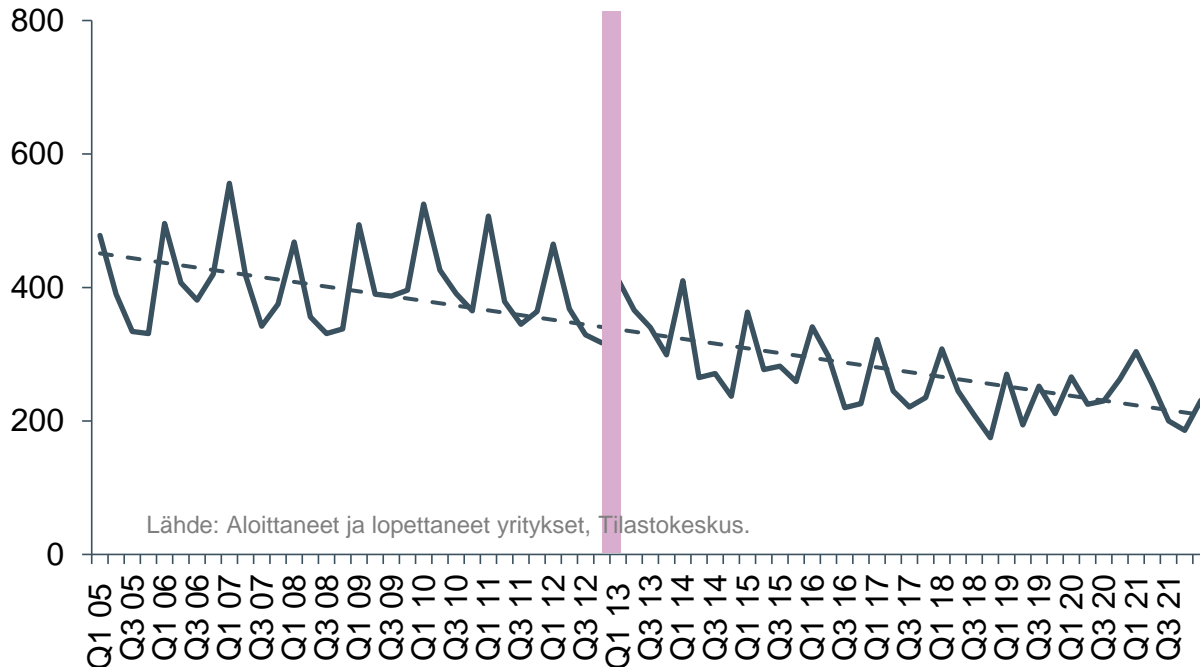

Viime vuonna vähittäiskaupassa aloitti uusia yrityksiä 4 % vähemmän kuin vuonna 2013.

Uusien yritysten määrä kasvoi pandemian aikana, ja pitkään laskenut trendi pysähtyi. Tämän vuoden ensimmäisellä vuosineljänneksellä yrityksiä perustettiin vähemmän kuin vastaavana aikana aikaisemmin.

Alkuvuodesta tukkukaupan yrityksiä perustettiin vähiten verrattuna vastaavaan aikaan 2000-luvulla

Aloittaneet tukkukaupan yritykset vuosineljänneksittäin, Q1 2022

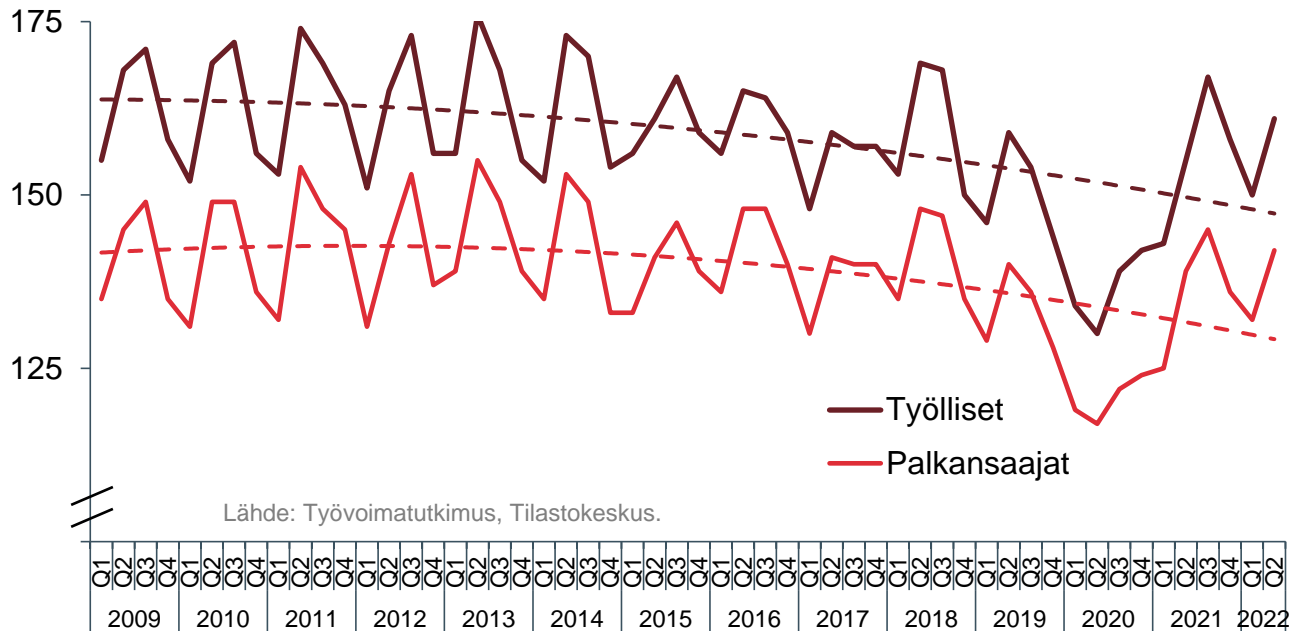

Viime vuonna tukkukaupassa aloitti uusia yrityksiä 33 % vähemmän kuin vuonna 2013.

Pandemian aikana uusien yritysten perustaminen kääntyi taas kasvuun, mutta 2022 ensimmäisellä vuosineljänneksellä yrityksiä perustettiin vähemmän kuin aikaisemmin vastaavana ajankohtana.

Vähittäiskaupan laskeva työllisyyskehitys hidastui 2021

Työllisten ja palkansaajien määrä vähittäiskaupassa, 1 000 henkilöä

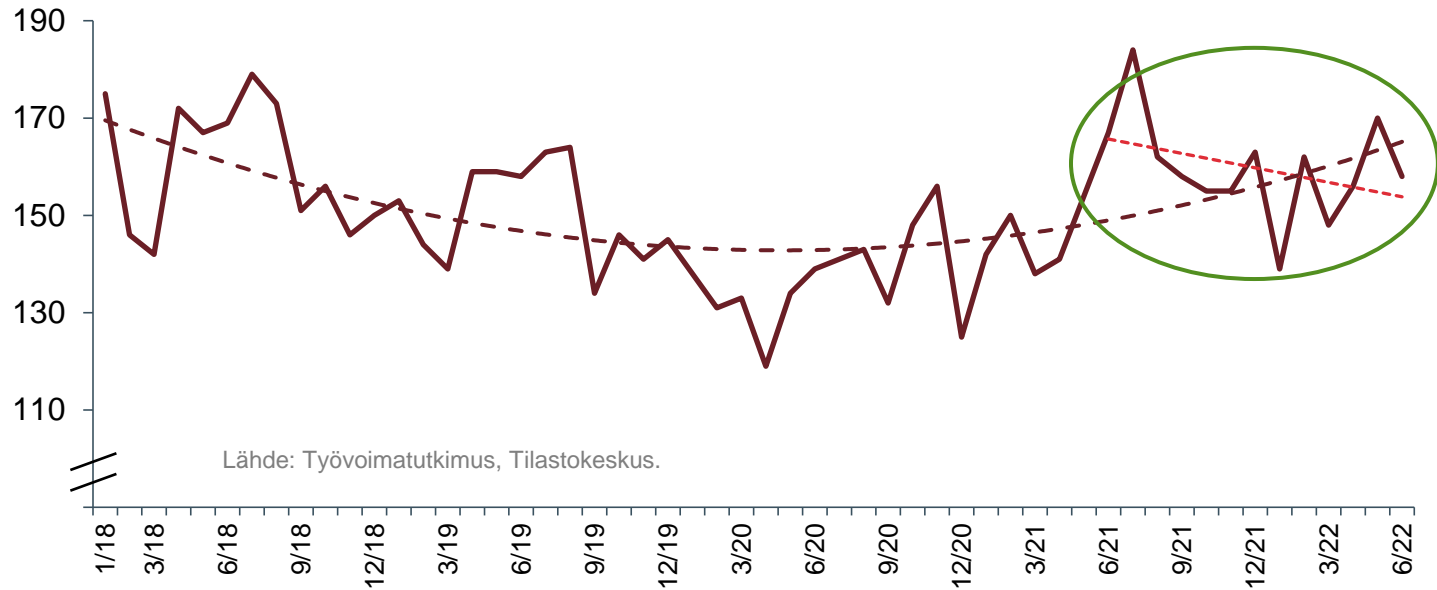

Tarve toimintojen tehostamiseen ja kustannustehokkuuden vähentää työvoiman kysyntää pitkällä aikavälillä.

Huom! Alle kolmeksi kuukaudeksi lomautetut tilastoidaan työllisiksi

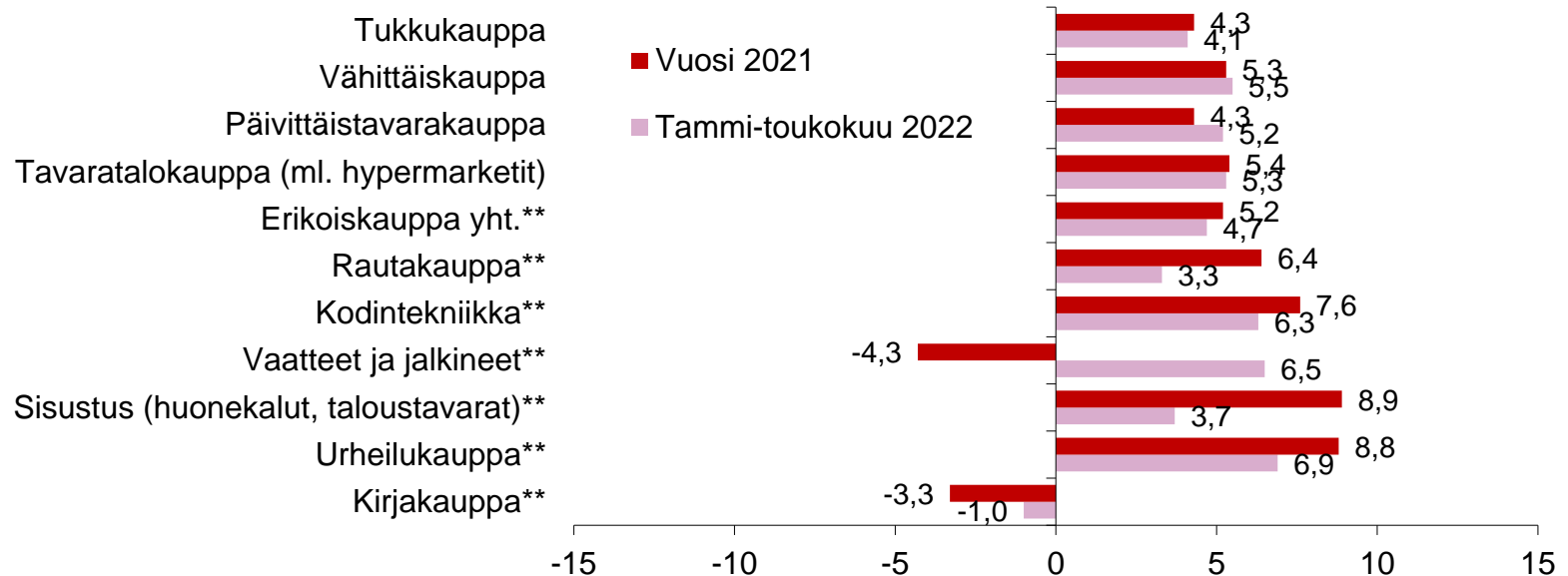
Työllisten määrä vähittäiskaupassa Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksen mukaan

1000 henkilöä, viimeinen havainto kesäkuu 2022

Palkkasumman vuosimuutos kaupan joillakin toimialoilla

Vuosimuutos 2020–2021 ja tammi-toukokuun 2022 kumulatiivinen vuosimuutos, %

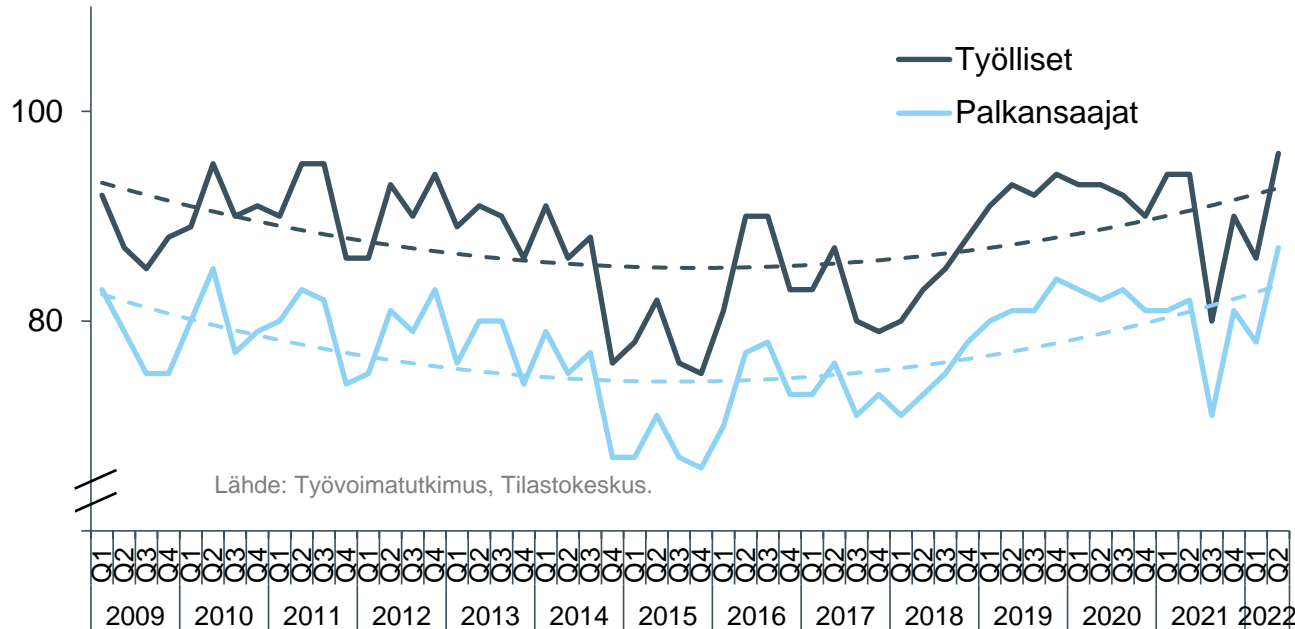

**Vähittäiskauppa erikoiskaupassa.

Lähde: Palkkasummakuvaajat toimialoittain, Tilastokeskus.

Rakentamisen ja teollisuuden suhdanteet ovat tukeneet tukkukaupan työllisyyttä

Työllisten ja palkansaajien määrä tukkukaupassa, 1 000 henkilöä

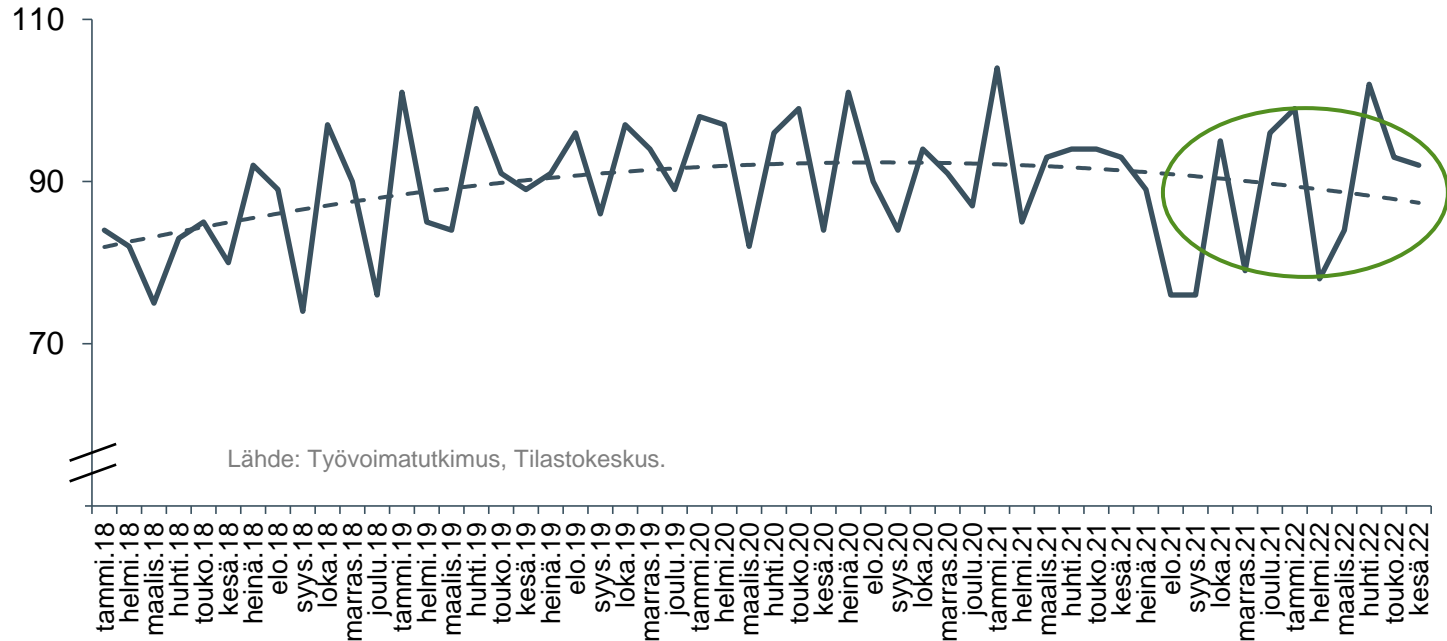

Teollisuuden vahva suhdanne tukee edelleen tukkukaupan työllisyyttä.

Huom! Alle kolmeksi kuukaudeksi lomautetut tilastoidaan työllisiksi

Työllisten määrä tukkukaupassa Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksen mukaan

1 000 henkilöä, viimeinen havainto kesäkuu 2022

Uusien yritysten perustaminen kaupassa kääntyi taas laskuun

- Uusien yritysten määrä on vähentynyt 2010-luvulla sekä vähittäis- että tukkukaupassa.
- Pandemian aikana uusia yrityksiä alettiin kuitenkin perustaa aikaisempaa enemmän. Ilmiö oli mahdollisesti ohimenevä, sillä ensimmäisellä vuosineljänneksellä 2022 uusien yritysten perustaminen oli vähentynyt kymmeniä prosentteja edellisvuoden vastaavasta ajasta ja oli seurantahistorian heikoin ensimmäinen vuosineljännes.
 - Uusien yritysten määrän väheneminen on huolestuttavaa, sillä se heijastaa kaupan murroksen negatiivisia vaikutuksista: kaupassa ei nähdä uusia ja houkuttelevia liiketoimintamahdollisuuksia.
 - Uusien yritysten vilkas perustaminen luo alalle uusia innovaatioita, elinvoimaa ja kilpailua, mikä näkyy lopulta myös alan kansainvälistymisessä.
 - Mitä enemmän kaupalla on pääkonttori-, tutkimus- ja kehitystoimintoja Suomessa harjoittavia yrityksiä, sitä suurempaa arvonlisää ala tuottaa ja sitä monipuolisempi ammattirakenne on. On siis tärkeää, että Suomeen perustetaan ja Suomessa toimii myös kotimaisessa omistuksessa olevia kaupan yrityksiä.
 - Päättäjien pitäisi huolestua uusien yritysten vähenemisestä kaupan alalla.

Liikevaihto ei kaupan murroksessa välttämättä määrittele työllisyyskehitystä

- Työvoimakehityksen pitkä trendi on alkanut muuttua: Liikevaihdon määrän kehityksellä ei kaupassa ole enää yhtä vahvaa vaikutusta työvoiman tarpeeseen kuin aiemmin.
 - Kansainvälisesti yritykset pyrkivät hallitsemaan aikaisempaa paremmin kaupan toimitusketjuja ja lyhentämään niitä. Skaalaetuja haetaan mm. ketjuuntumisella, suurilla keskusvarastoilla ja hankintayhteistyöllä.
 - Kansainvälinen ja kotimainen kilpailu niin tukku- kuin vähittäiskaupassakin on lisännyt tarvetta toimintojen tehostamiseen ja kustannusten leikkaamiseen.
 - Automatisaatio ja digitaalinen kehitys mahdollistavat tehostamisen ja tuottavuuden lisäämisen, eikä työvoiman määrää tarvitse aina kasvattaa palvelujen ylläpitämiseksi tai parantamiseksi.
- Vuonna 2019 vähittäiskaupasta hävisi 9 000 ja vuonna 2020 noin 15 000 työllistä. Työllisyys väheni varsinkin erikoiskaupassa. Viime vuonna pandemian jäljiltä työllisyys kasvoi 20 000:lla vähittäiskaupassa – sekä päivittäistavara- että erikoiskaupassa. Työllisyyden kasvu on jatkunut tämän vuoden alkupuolella.
- Tukkukaupassa pitkään jatkunut työllisyyden kasvu pysähtyi viime vuonna. Samalla pula ammattitaitoisista osaajista on alkanut pahentua.

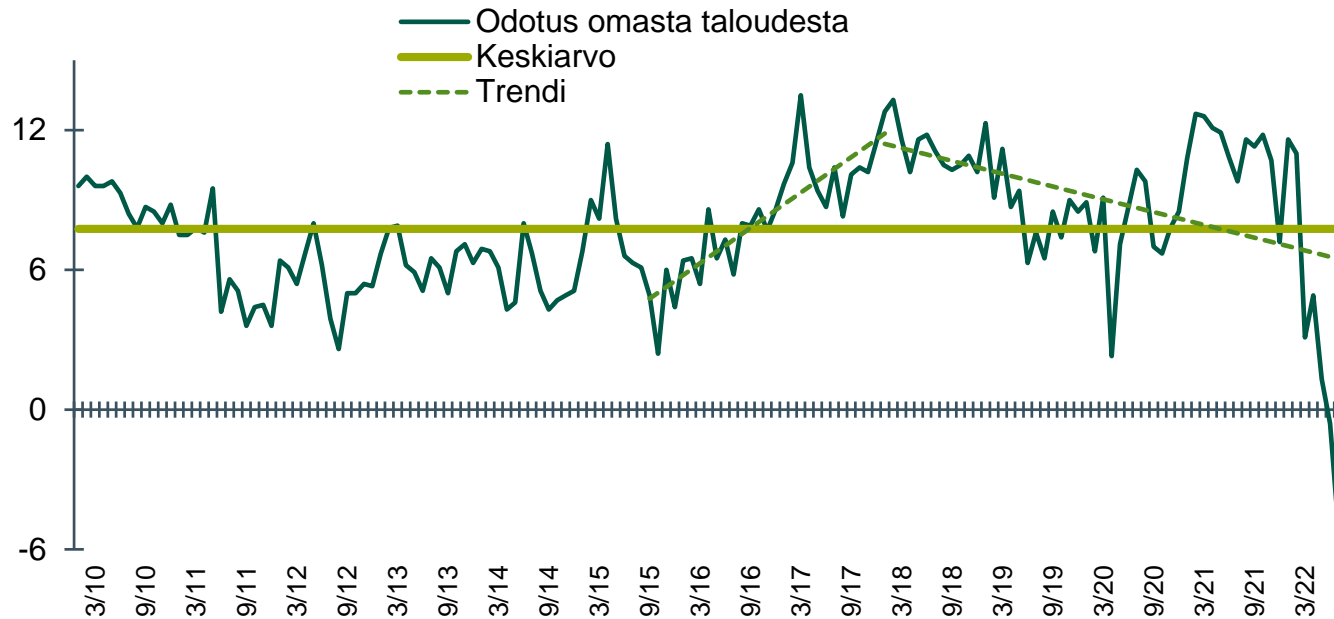
Kuluttajien odotukset lähitulevaisuudesta

Kuluttajien odotukset lähitulevaisuudesta

- Vähittäiskaupalle ja kuluttajapalveluja palveleville tukkukaupan aloille olennaisia kuluttajaindikaattoreita ovat kuluttajien odotukset omasta taloudesta seuraavalle vuodelle sekä odotukset omasta työllisyystilanteesta. Varsinkin indikaattori työttömyysuhasta on tärkeä, sillä epävarmuus omasta työllisyydestä voi laukaista varautumissäästämistä.
 - Kuluttajien odotukset omasta taloudesta seuraavan vuoden aikana olivat korkealla ennen tämän vuoden helmikuuta. Maaliskuussa ne romahtivat ja ovat pudonneet edelleen.
 - Vaikka odotukset oman kotitalouden tulevasta taloudellisesta tilasta ovat heikot, omat työttömyysnäkömät eivät ole merkittävästi heikentyneet. Työmarkkinatilanteen nähdään siis edelleen olevan vahva.
 - Ristiriita kohtuullisten työllisyysodotusten ja oman taloudellisen tilanteen välillä selittyy inflaatio- ja koronastopeloilla. Inflaation ja korkotason nousun pelätään syövän ostovoimaa, vaikka työttömyyden uhkaa ei koettaisikaan.
- Venäjän hyökkäyssota ja kiihtynyt inflaatio ovat selvästi vähentäneet kuluttajien ostoaikeita monissa tuoteryhmissä. Myös pandemian aikana ostetut keuhkokuivatusvälineet ovat vähentäneet tarvetta uusiin hankintoihin esimerkiksi asunnon peruskorjauksessa tai elektroniikan tuotteissa.

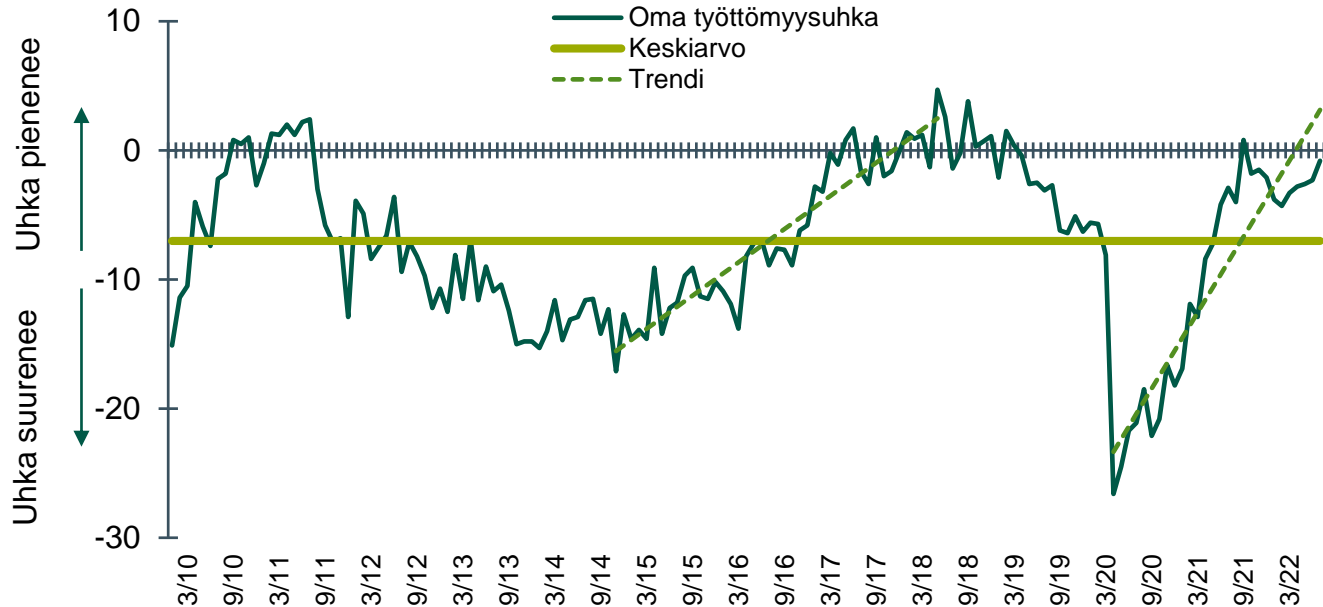
Kuluttajien odotukset omasta taloudesta ovat romahtaneet helmikuun jälkeen

Kuluttajien odotukset omasta taloudesta seuraavan vuoden ajan, saldoluku, heinäkuu

Kuluttajien työttömyospelot eivät ole vielä synkentyneet merkittävästi

Kuluttajien kokemus omasta työttömyysuhasta, saldoluku, heinäkuu

Vähittäiskaupan liikevaihto ja työllisyys 2022–2024

Kauppan näkymät – taustaa

- Tänä vuonna talous kasvaa noin prosentin, ja ensi vuonna kasvu hidastuu noin puoleen prosenttiin. Seuraavana vuonna kasvu palaa lähemmäs pandemiaa edeltävää kasvu-uraa, jota hidastavat mm. ikääntyvä väestö ja raskas huoltosuhde sekä velkaantuminen.
 - Jos Euroopan ja Kiinan tuotanto hidastuu nykyisistä ennusteista, Suomen talouskasvu voi tänä vuonna hidastua selvästi alle prosentin ja ensi vuonna kääntyä negatiiviseksi eli ajautua taantumaan.
- Yritysten investoinnit kasvavat tänä vuonna, mutta ensi vuonna talouskasvun edelleen hidastuessa yksityiset investoinnit supistuvat.
- Inflaatio kiihtyy tänä vuonna reiluun kuuteen prosenttiin, ja hidastuu ensi vuonna noin 3–4 prosenttiin.
 - Kiinan talouskasvun hidastuessa raaka-aineiden hinnat alkavat tasaantua, mikä heijastuu niin rahtihintoihin kuin valmistamisen kustannuksiinkin. Energian hinta pysyy kuitenkin korkeana. Vahvana pysyvä dollari nostaa hankintaketjujen kustannuksia myös ensi vuonna. Ruoan hinta jatkaa nousua ja voi olla huipussaan 2023 alkuvuodesta.

Kaupan näkymät – taustaa

- Yksityinen kulutus kasvaa tänä vuonna 1–2 prosenttia, ja hidastuu ensi vuonna alle prosenttiin.
 - Kotitalouksille pandemian aikana kertyneet säästöt tukevat palveluiden kysyntää tänä vuonna. Energian ja muiden kustannusten hinnat heijastuvat loppuvuotta kohti kuitenkin aikaisempaa enemmän myös palveluiden kuluttajahintoihin ja hidastavat niiden kysynnän kasvua. Asumisen, liikkumisen ja ruoan hintojen nousu syö kotitalouksien mahdollisuuksia kuluttaa ja tulee näkymään eri kaupan alojen ja muiden palveluiden myynnin määrässä.
- Työllisten määrä kasvaa pari prosenttia tänä vuonna, mutta pysähtyy 2023. Työllisyyskehitys vaikuttaa kotitalouksien ostovoimaan, luottamukseen ja siten kulutukseen ja vähittäiskaupan myyntiin. Työllisyyskehitys koko kansantalouden tasolla on erittäin tärkeää koko kaupalle.
- Osaajapula näkyy jo nyt tukku- ja vähittäiskaupan yrityksissä. Pula on laajaa kaikilla eri koulutusasteilla ja henkilöstöryhmissä.

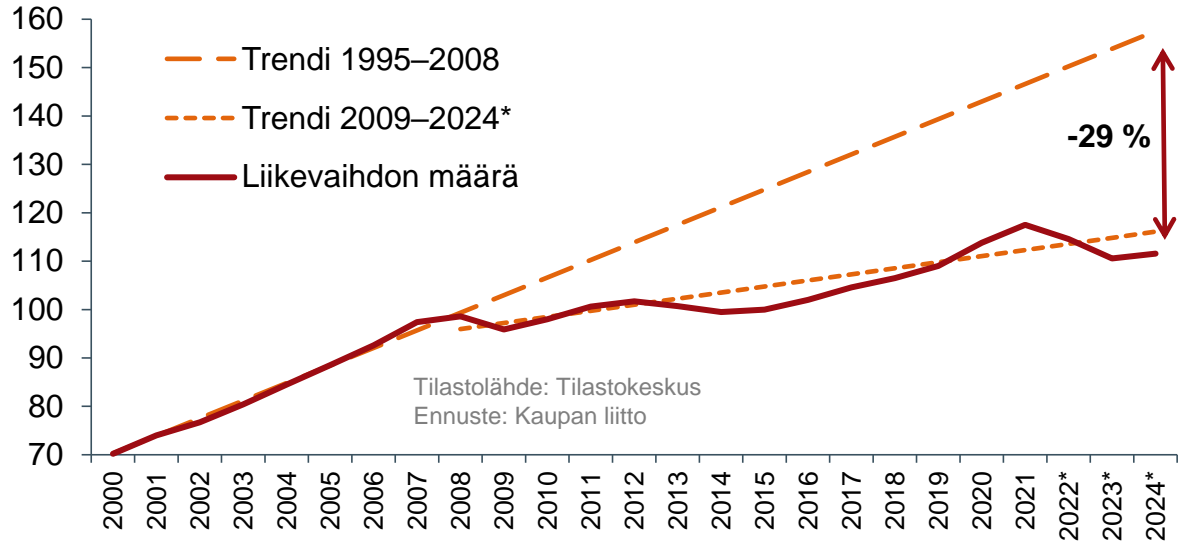
Kaupan näkymät – taustaa

- Ennusteessa ei ole tehty oletuksia muista kuin jo tehdyistä vero- ja maksupäätöksistä.
- Ennusteessa ei ole tehty koronapandemiaan liittyviä oletuksia.
- Kuluvan vuoden ja lähivuosien kasvuun liittyy varsinkin alasuuntaisia riskejä.
 - Koronaviruksen uudet muunnokset voivat hidastaa maailmantalouden kasvua ja kysyntää.
 - Toteutuessaan mahdollinen hinta-palkkaspiraali kiihdyttää inflaatiota.
 - Julkisen sektorin velkaantuminen lisää paineita mahdollisiin veronkorotuksiin seuraavalla hallituskaudella. Toteutuessaan nämä söisivät ostovoimaa ja lisääisivät kaupan kustannuksia.
 - Väestön vanheneminen ja kaupungistuminen muuttavat kaupan rakenteita.
 - Epävakaa turvallisuuspoliittinen tilanne voi heikentää kansainvälistä talouskasvua entisestään.

Vähittäiskaupan kasvupyrähdys väistyy

Vähittäiskaupan liikevaihdon määräindeksi**

Liikevaihdon määrä** kutistuu tänä ja ensi vuonna ja kääntyy vuonna 2024 taas kasvuun.

Huom! Kuluttajahintaindeksin vuoden 2017 painorakenteen mukaan runsas 40 % yksityisestä kulutuksesta on vähittäiskaupan tuotteita. Normaalisti suurin osa yksityisestä kulutuksesta ohjautuu kuin vähittäiskauppaan, mm. asumiseen ja liikenteeseen.

** Hintavaihteluista puhdistettu liikevaihto.

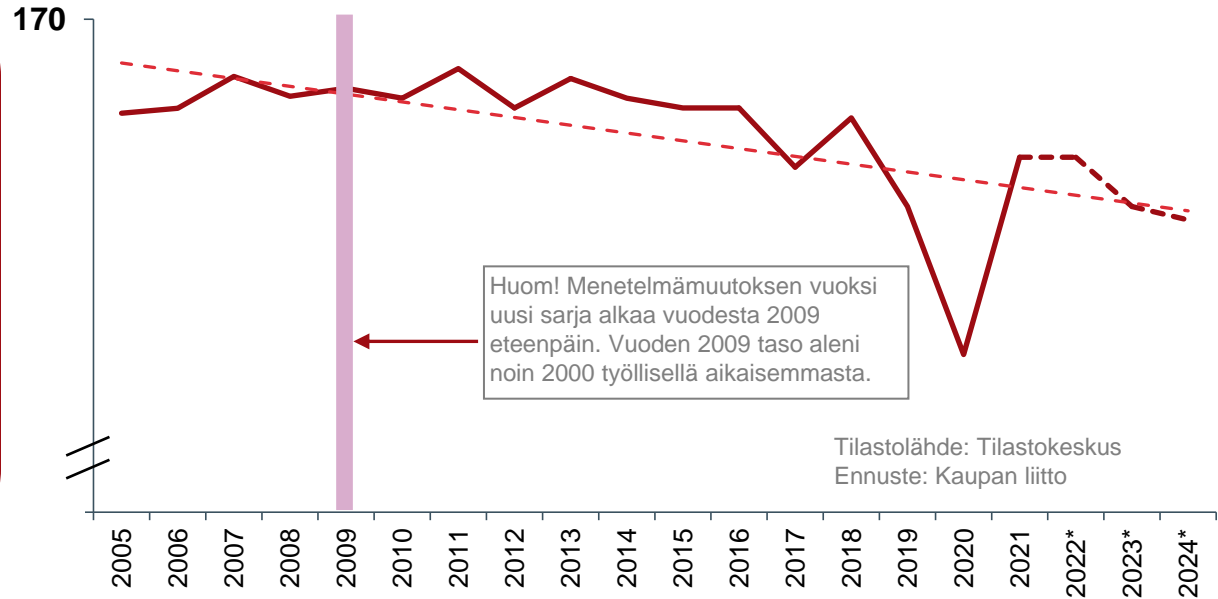
Vähittäiskaupan työllisyys palaa laskevalle trendille

Vähittäiskaupan työlliset*, 1 000 henkilöä

* Palkansaajat, yrittäjät ja yrityksessä työskentelevät yrittäjien perheenjäsenet

Kotimainen ja ulkomainen kilpailu ja toimintojen tehostuminen näkyvät vähittäiskaupan laskevassa työllisyystrendissä.

Mitä kovempaan kustannuskilpailuun kauppa ajautuu, sitä suurempi on työllisyyden lasku.

Lopuksi

- Ennakkotietojen mukaan vähittäiskaupan liikevaihdon kumulatiivinen määrä* pieneni tammi-kesäkuussa 2,6 prosenttia viime vuoden vastaavasta ajasta.
- Kaupan liiton ennusteen mukaan vähittäiskaupan liikevaihdon määrän muutos tänä vuonna on noin -2,5 – -3 prosenttia ja ensi vuonna -3,5 prosenttia. Vähittäiskaupan liikevaihto kasvaa pelkästään kustannus- ja hintainflaatioon perustuen. Vuonna 2024 vähittäiskaupan liikevaihdon määrä kääntyy hitaaseen kasvuun.
 - Mitä vähemmän palkkakustannusten nousu kiihdyttää inflaatiota, sitä nopeammin kustannusten ja hintojen nousu maltillistuu. Tämä tukee osaltaan työllisyyskehitystä.
 - Työllisyyden kasvu kansantaloudessa on olennaista vähittäiskaupan myynnille parin seuraavan vuoden ajan.
 - Jos seuraavalla hallituskaudella kuluttajien ostovoimaa leikataan veronkiristyksillä talouden sopeuttamiseksi, vuodelle 2024 ennustettu myynnin määrän kasvu voi jäädä toteutumatta.

* Hintavaihteluista puhdistettu liikevaihto.

Kiitos!

Jaana Kurjenoja
Pääekonomisti
Kaupan liitto

jaana.kurjenoja@kauppa.fi

 [@JaanaKurjenoja / kauppa.fi](https://twitter.com/JaanaKurjenoja)

KAUPAN LIITTO